

ȘCOALA MUZICOLOGICĂ FRANCISC LÁSZLÓ. LECTII PERENE ȘI MĂRTURII (recenzie)

Prof. dr. IULIA MOGOȘAN

Colegiul de Muzică „Sigismund Toduță”, Cluj-Napoca

Plecarea domnului Profesor Francisc László a lăsat un gol în muzicologia românească. Nu doar un gol în știința despre muzică și istoriografia muzicală, ci și un gol al atașamentului spiritual pe care discipolii, prietenii și, în fine, „colegii săi de breaslă” (cum îi plăcea să ne numească pe toți) îl resimt când se apropie de anumite teme, fără a mai beneficia de atât de utila direcție indicată de această personalitate a muzicologiei românești. La zece ani de la trecerea în neființă a celui mai competent istoriograf muzical al Transilvaniei, a aceluia care, împotriva curentului, a fondat prima Societate Mozart din blocul estic european în România, a celui care s-a luptat cu armele diplomației și buneicuviițe pentru un dialog cultural în spirit european, inițiativa cerc. șt. gr. I dr. Elena-Maria Șorban a depășit limitele trasate de la bun început – confirmarea existenței unei „școli de muzicologie Francisc László”.

Cartea *Școala muzicologică Francisc László. Lecții perene și mărturii*, apărută la Editura Muzicală din București (2020), nu doar că ne oferă citirii „un mozaic de oglinzi, în care fiecare element reflectă un portret al Profesorului”, ci ne dezvăluie și ceea ce a văzut domnul Profesor însuși mai bun în fiecare dintre discipolii săi, devenirea acestora în ultimii zece ani, zborul lor încrezător și prolific.

Volumul debutează cu onesta și călduroasa expunere a ideii ce a stat la baza conceperii cărții, în care editoarea a lansat același set de întrebări stimulative, legate

de: raportul dintre latura profesională și cea umană, alegerea temelor de cercetare, sprijinul acordat tinerilor interpreți sau muzicologi, dezvoltarea profesională ulterioară a discipolilor. Ținând cont că textele au fost introduse în volum în limbile originale (română, maghiară, germană și engleză), este de un real ajutor că scrierile sunt precedate de rezumate în limba română, înlesnindu-se astfel accesul la conținutul expunerilor. Scrierile celor care au contribuit la omagierea profesorului, muzicologului, omului de cultură Francisc László sunt precedate în mod unitar de două texte publicate în timpul vieții de cel comemorat, care prezintă mărturia sa de credință despre muzicologia românească; observăm în aceste expuneri o critică severă, pe care doar un părinte iubitor ar putea-o aduce, dar și sfaturi concrete adresate tinerei generații. Numărul ridicat de contribuții la comemorarea muzicologică (44 de articole și un omagiu muzical scris de compozitorul György Kurtág) nu ne-ar permite în acest spațiu restrâns să descriem fiecare dintre textele expuse. În loc să aliniem ideile în ordinea apariției lor în carte (ordinea cronologică a întâlnirilor sau colaborărilor providențiale cu Profesorul Francisc László), preferăm să subliniem acele „fire roșii” care străbat textele publicate, pe de o parte pentru a evita reluările și, pe de altă parte, pentru a oferi o imagine de sinteză, obținută în urma lecturării volumului.

Francisc László pare să fi urmat sfatul marilor înțelepți, întemeietori de școală, prin care „școala cea bună este aceea în care și școlarul îl învață pe profesor” (N. Iorga) – remarcăm că în aceste texte, alături de numele său stă cel mai adesea apelativul „Profesorul” (cu majusculă), fiindcă majoritatea au găsit în căminul său de pe strada Voltaire nu doar răspunsuri documentate, pertinente, diriguitoare, ci și căldura omului din spatele specialistului. Sugestiile Profesorului ne surprind prin cutezanța lor, de a-i pune pe tineri să se instruiască și să îndrăznească să acționeze precum un profesionist: încă elev la Școala de Muzică din Cluj, Dan Vlăduțiu – astăzi, prof. univ. em. la Universitatea de Medicină și Farmacie „Iuliu Hațieganu” din Cluj – fusese îndemnat să scrie critică muzicală la concertele frecventate; Gabriella Kulcsár – astăzi, muzicolog, critic muzical, profesoară de pian și de muzică – a fost pusă în fața faptului de a-l acompania la pian, la *prima vista*, pe însuși profesorul de muzică de cameră, care cânta la flaut; celebrul „Cerc Mozart” a sporit interesul tinerilor, nu doar pentru creația mozartiană, ci și pentru responsabilitatea și exigența de sine, dobândite prin asumarea jurizării. Erau provocări stimulatoare, care umbresc și cele mai noi metode pedagogice, prin care Profesorul sprijinea și își puneă încrederea în reușita tinerilor. Știa cum să se apropie de om, de tineri în general, avea încă trează o curiozitate ingenuă și nestăvilă, pe care o insufla și celorlalți. Tinerii muzicologi vor putea găsi în această culegere de texte o sumedenie de sfaturi concrete, utile, încă valabile, pe care nu le vor putea găsi în nicio altă carte de specialitate: necesitatea ultra-specializării în cel puțin două domenii diferite, obligația morală de a fi cât se poate de exigent cu textele trimise la tipar, utilitatea verificării textelor date spre publicare și de alți muzicologi sau specialiști în tema

analizată, indispensabila formare și în alte centre universitare decât cele din România și multe altele.

Calitatea sa umană transpare din toate evocările publicate, care amintesc „blândețea”, „generozitatea”, „pasiunea”, „noblețea”, și care se reflectă nemijlocit în „arcuirea superbă a textului scris, care zâmbește” (Dora Cojocaru). Însă tocmai conștiința de sine, asumarea individualității proprii este subliniată de Francisc László ca esențială unui muzicolog practician, cu toate tarele și atuurile sale. Asumarea propriei identități conduce la o inevitabilă transmitere persuasivă a mesajului, „ca de la om la om”: „atunci când scrieți muzicologie, să vă uitați direct în ochii cititorului dv., atât de deschis și intens, încât și el să poată vedea ce om se află în spatele ochilor dv.” Francisc László a fost un maghiar născut într-o minoritate a Transilvaniei plurietnice, a fost soțul violoncelistei și gambistei Ilse László-Herbert, specialistă în muzică veche, a fost un instrumentist a cărui pasiune pentru muzică s-a manifestat și în plan muzicologic, a fost profesor de muzică de cameră, dar și ghid spiritual pentru muzicologi, iar toate aceste roluri asumate s-au oglindit în preocupările sale jurnalistice și muzicologice, pedagogice și de mentorat, organizatorice și de concepție artistică a evenimentelor culturale – astfel se reflectă simbioza dintre viața sa trăită și creația sa, care „mustește” inevitabil de viu.

Prin specializarea sa în istoriografia muzicală a Transilvaniei, Francisc László este cu îndreptățire denumit un *Homo Transylvanicus* de către discipola lui, Ursula Philippi; dialogul dintre cele trei culturi principale (română, maghiară și germană) a fost cu bună știință căutat și promovat în spiritul conceptului de *convivialitate*, propus de Francisc László și reiterat, aici, de Ladislau Csendes. Atitudinea dialogantă dintre culturile conlocuitoare premerge cu mult spiritul european, promovat în România abia în al treilea mileniu; aflăm din textul lui Helmut Loos, astăzi profesor de muzicologie la Universitatea din Leipzig, că, printre cunoscutele contribuții la sprijinirea vieții muzicale din România, Francisc László a fost și inițiatorul unei societăți care își propunea susținerea și promovarea dialogului cultural la nivel european: *Arbeitsgemeinschaft für die Musikgeschichte in Mittel- und Osteuropa* [Societatea de Colaborare pentru Istoria Muzicii în Europa Centrală și de Est]. Iată până la ce nivel poate fi pus în practică conceptul de *convivialitate*! Francisc László este, așadar, *Homo europaeus* în măsura în care este și *Homo Transylvanicus*; spiritul european a găsit în Transilvania României un teren prolific, care păstra de secole *in nuce* „întâlnirea fecundă a diversităților, a antagonismelor, a concurențelor, a complementarităților” (Edgar Morin).

Strâns legat de concepția integratoare a culturii autohtone se observă și rolul său de mediator: „Lansa o idee, dar nu o acapara, ci găsea în jur oamenii care să o dezvolte, descoperea colegi cu care avea afinități și îi impulsiunea să creeze ceva, punându-le la dispoziție cunoștințele lui profesionale și umane” (Valentina Sandu-Dediu). Gratiutudinea tuturor celor care s-au „adăpat” de la „izvorul limpede” al cunoașterii pare să reprezinte, de fapt, conștientizarea acelei transformări

Iulia Mogoșan

Școala muzicologică Francisc László. Lecții perene și mărturii (recenzie)

ireversibile, a acelor „semințe sădite” ce au ajuns să dea roade, sau – folosind metafora celui căruia Francisc László i-a dedicat nu mai puțin de treisprezece volume – conștientizarea „trecerii punții lui Bartók”.